

6. Критерії якості послуг сільського зеленого туризму та форми просування на ринок / Васильєв В. П., Горішевський П. А., Зінько Ю. В., Триліс В. В. – К. : Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ). – 2012. – 54 с.

7. Локутова О. А. Польський досвід сільськогосподарського дорадництва / О. А. Локутова // Інноваційні напрямки розвитку дорадництва : колективна монографія. – Ніжин : Лисенко М. М. 2011. – С. 12–15.

8. Сайт Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. – Режим доступу : <http://www.greentour.com.ua>

Раскрыта роль консалтинговой деятельности в обмене международным опытом агрорекреационного сервиса, а также информационном обеспечении развития сельского зеленого туризма в Украине.

Консалтинговая деятельность, агрорекреационный сервис, сельский зеленый туризм, категоризация.

Reveals the role of advisory activity in the exchange of international experience in agricultural recreational services and information support of rural green tourism in Ukraine.

Advisory activities, agricultural recreational services, rural green tourism, categorization.

УДК 631:162

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Р. П. Любар, кандидат економічних наук

Розглянуто теоретичні питання щодо визначення поняття сталого розвитку сільськогосподарських товаровиробників, його складові та показники. Визначено та досліджено основні складові сталого розвитку сільськогосподарських товаровиробників.

Сталий розвиток, соціальний розвиток, навколишнє середовище, механізм сталого розвитку, розвиток сільських територій.

Ефективне функціонування підприємств у перспективі, особливо в умовах економічної кризи, неможливе без впровадження нової сучасної концепції функціонування. Останніми роками пріоритетним напрямом розвитку сільськогосподарських товаровиробників була мінімізація

© Р. П. Любар, 2014

виробничих ресурсів на одиницю продукції при одночасному зростанні розміру доходу. Здебільшого, це супроводжується негативним впливом на навколишнє середовище та погіршенням якості продукції, а в довгостроковій перспективі призводить до перевитрат виробничих ресурсів.

Переорієнтація сільськогосподарських товаровиробників на виробництво швидколіквідних видів продукції, особливо рослинництва (ріпак, соя, кукурудза), негативно вплинула на навколишнє середовище. Наприклад, через недотримання системи сівозмін, порушилася структура посівних площ, унаслідок чого зросло використання мінеральних добрив, що призвело до зниження ефективності використання землі та якості продукції.

Переорієнтація сільськогосподарських товаровиробників на концепцію сталого розвитку, забезпечить зростання ефективності виробництва разом зі зменшенням негативного впливу на навколишнє середовище, збільшення грошових надходжень до місцевих бюджетів, створення нових робочих місць та розвиток сільської інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність сталого розвитку підприємств зумовлена необхідністю раціонального використання природних ресурсів, зменшенням впливу на навколишнє середовище, розв'язанням низки проблем, пов'язаних із соціально-економічним зростанням. Сталий розвиток сільськогосподарських товаровиробників передбачає задоволення сучасних потреб суспільства, водночас, не ставлячи під загрозу спроможність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Теоретичні та практичні питання сталого розвитку економіки у своїх працях досліджували такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: З. В. Герасимчук, О. В. Грянник, Н. В. Гребенюк, С. І. Дорогунцов, С. О. Левицька, Л. Г. Мельник, В. П. Прадун, В. М. Трегобчук, В. П. Феденко, М. К. Шапочка, О.О. Юшкевич, В. Я. Шевчук та ін.

Про складність та актуальність сталого розвитку свідчить динаміка зростання кількості досліджень вчених з даної проблеми та виникнення певних розбіжностей у їхніх поглядах.

Мета дослідження – висвітлення основних аспектів сталого розвитку у сільському господарстві.

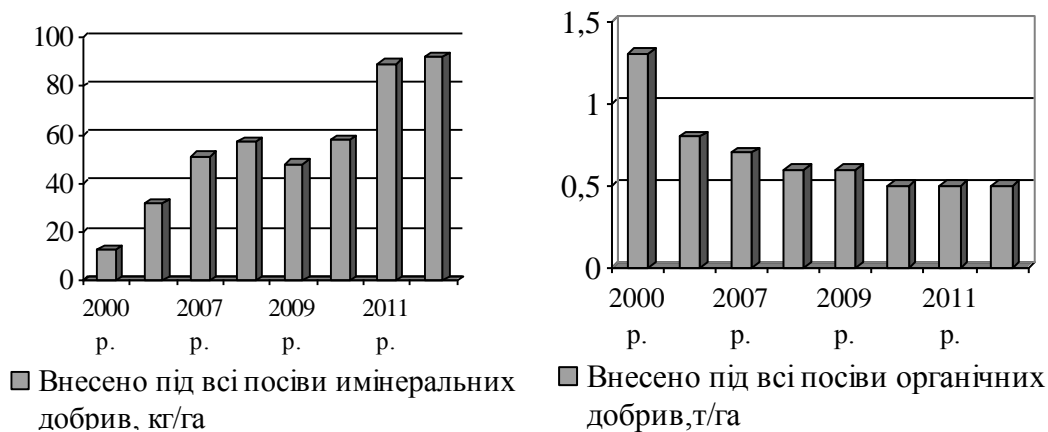
Виклад основного матеріалу. Необхідність переходу сільськогосподарських товаровиробників на нові засади функціонування є очевидною. Урожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин значно нижчі, ніж у розвинених країнах світу (див. таблицю) [4], [6].

Середня урожайність основних сільськогосподарських культур в Україні та ЄС, ц/га

Культура	Україна	ЄС	ЄС у % до України
Пшениця озима	26,8	55,7	207,8
Ячмінь	22,4	45,9	204,9
Овес	14,8	35,5	239,9
Кукурудза на зерно	45,1	70,3	155,9

Зважаючи на те, що Україна має найбільший потенціал чорноземів у Європі, зазначені показники є у ній досить низькими. Так, урожайність озимої пшениці, ячменю та вівса в нашій державі нижча більш ніж у 2 рази. Середня продуктивність однієї корови у ЄС становить 6600 кг молока на рік, в Україні – 4600 кг [5].

Бажання товаровиробників швидко отримати прибуток, призводить до порушення науково обґрунтованих технологій виробництва продукції та негативного впливу на навколишнє середовище. Дослідженнями встановлено, що в динаміці скорочується застосування органічних та збільшується використання мінеральних добрив (див. рисунок).

Динаміка внесення мінеральних та органічних добрив в Україні

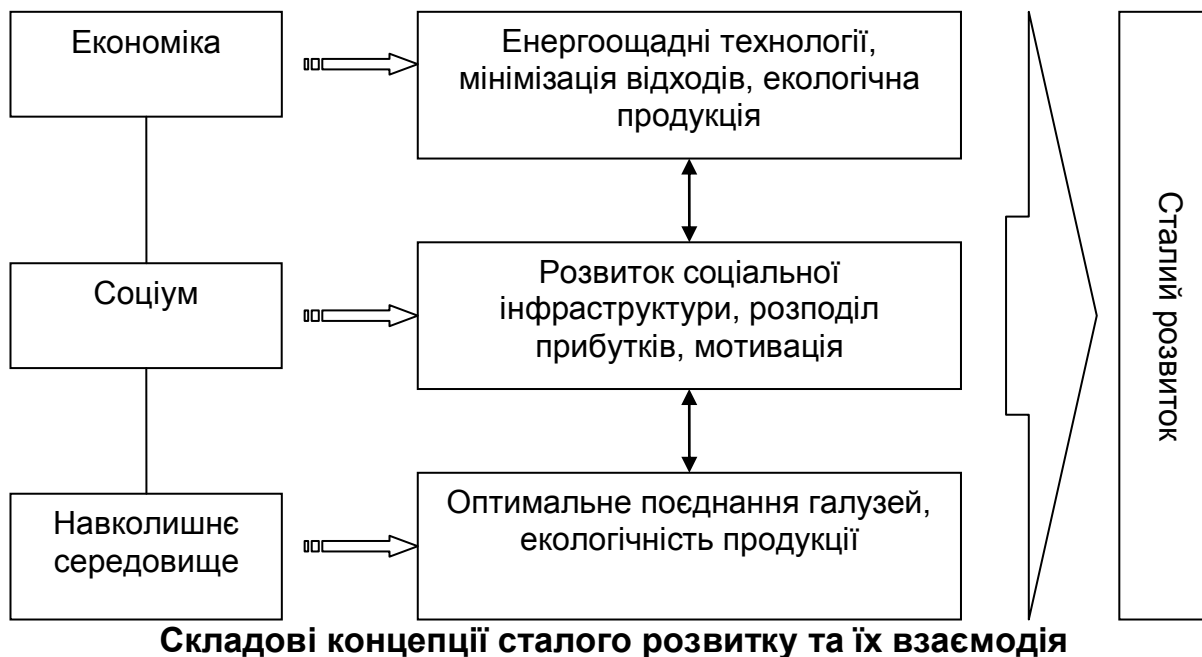
Зростання кількості внесення мінеральних добрив, недосконалість властивостей їх хімічного складу, неправильне зберігання разом зі скороченням внесення органічних добрив призводить до забруднення навколишнього середовища.

Функціонування підприємств на засадах сталого розвитку дасть змогу підприємствам отримувати заплановані прибутки з мінімальним впливом на навколишнє середовище та ефективно використовувати ресурси. Такий шлях є пріоритетним напрямом подальшого ефективного розвитку більшості держав світу, але особливо актуальним це питання є для країн з менш розвинутою економікою.

Під сталим розвитком сільськогосподарських підприємств необхідно розглядати такий підхід, який під впливом багатьох негативних факторів здатен забезпечити зростання показників ефективності господарської діяльності через раціональне використання природного та економічного потенціалу підприємства.

Впровадження сталого розвитку як економічної моделі, тісно пов'язано з організацією ефективного управління процесами діяльності, а також з формуванням для цього специфічного організаційно-управлінського механізму.

Як відомо, концепція сталого розвитку підприємств передбачає три головні складові: економічну, соціальну та екологічну. Взаємодіючи між собою, вони забезпечують сталий розвиток економічних систем (рис. 1).

Економічна складова ґрунтується на оптимальному використанні обмежених ресурсів через запровадження системи сучасних природо- та енергоощадних технологій, яка передбачає мінімізацію відходів виробництва, виробництва екологічно чистої продукції.

Соціальна складова спрямована на стабільність соціальних систем. Сюди відносять зменшення конфліктів у соціумах через справедливий розподіл економічних благ, мотиваційний механізм та ін.

Екологічна складова включає забезпечення сталого розвитку через динамічну цілісність біологічних та штучно створених систем.

У сучасній літературі переважна більшість науковців схиляються до того, що сталий розвиток сільськогосподарських підприємств – це такий спосіб функціонування, що орієнтований на досягнення взаємодії між ресурсами, технологіями і менеджментом з економічним, соціальним та екологічним середовищем. Це передбачає гарантоване забезпечення всіх членів суспільства високоякісними, екологічно чистими продуктами харчування для задоволення фізіологічних потреб на умовах дотримання екологічних вимог з використання, збереження та відтворення природних ресурсів. До основних ознак, що характеризують сталий розвиток сільськогосподарських підприємств відносять [1]:

1. Використання ресурсозберігаючих технологій, що забезпечують мінімізацію шкідливого впливу виробничо-господарської діяльності на довкілля.

2. Встановлення оптимального балансу між виробленими та спожитими ресурсами підприємства.

3. Забезпечення соціальної захищеності персоналу підприємства.

4. Забезпечення відповідальності та реалізації всіх взятих на себе зобов'язань [1].

Особливо важливим є проведення оцінки рівня сталого розвитку, для цього застосовують систему показників. Здебільшого, використовують такі

показники, як фінансова стабільність, динамічне зростання прибутковості та дохідності підприємств, наявність постійних ринків збуту продукції, поліпшення умов праці на підприємстві, зростання заробітної плати, зниження негативного впливу та охорона навколишнього середовища.

Сталий розвиток сільськогосподарських товаровиробників має відбуватися на основі розвитку рослинництва й тваринництва як інтегрованої системи, яка буде тривати протягом тривалого часу, задоволення потреб людини у продовольстві, підвищення ефективності використання природних ресурсів (особливо не відновлюваних), економічної підтримки життєздатності господарств та підвищення якості життя в цілому. Головним стримуючим фактором впровадження концепції сталого розвитку держави є відсутність достатньої кількості інвестицій.

Одним з основних чинників переходу до сталого розвитку сільськогосподарських товаровиробників є національні природні умови й ресурси. Для істотного зменшення техногенного навантаження на довкілля, припинення процесів його деградації необхідно докорінно змінити існуючу практику господарювання шляхом відмови від "нульової" вартості природних ресурсів, що створить фінансові передумови для збалансованості соціально-економічного розвитку [7].

Головним критерієм сталого розвитку має бути не зростання обсягів виробництва, а його потенціал в умовах збереження та переходу до покращення якісних показників навколишнього природного середовища. Наприклад, одним із таких шляхів переходу сільськогосподарських товаровиробників до сталого розвитку може бути впровадження органічного землеробства.

Для забезпечення належної роботи механізму реалізації переходу України до сталого розвитку необхідним є виконання його головних принципів:

- максимальна орієнтація на власні можливості, особливо природно-ресурсні умови, науково-технічний та інтелектуальний потенціал;
- використання програмно-цільового планування та розроблення щорічних програм, планів і прогнозів соціально-економічного розвитку з урахуванням вимог екологічної безпеки;
- поєднання державного впливу і ринкових регуляторів розвитку економіки [3, ст. 44].

Краще знання природних закономірностей і розвиток технології можуть сприяти збільшенню гранично припустимого навантаження на еколого-ресурсну базу. Але абсолютні межі використання звичайно існують, і принципи сталого розвитку потребують, щоб задовго до їх досягнення людство винайшло технологічні можливості для зменшення інтенсивності використання [2, ст. 25].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дослідження показали, що тенденції функціонування товаровиробників, які сформувалися в сільському господарстві, недостатньо ефективні в перспективі. Вони не забезпечують зростання ефективності виробничої

діяльності разом зі зниженням негативного впливу на навколишнє середовище та підвищенням рівня життя сільського населення.

Активізація процесу переходу товаровиробників до сталого розвитку потребує розробки дієвого механізму стимулювання сільськогосподарських підприємств, які вироблятимуть екологічно чисту продукцію та застосовуватимуть енергозберігаючі технології, а також потребує вдосконалення системи менеджменту організацій та контролю.

Перехід функціонування товаровиробників на концепцію сталого розвитку передбачає перехід до екологічно безпечних чистих виробництв, які є найефективнішим шляхом вирішення численних екологічних проблем. Справедливий розподіл прибутків сільськогосподарських товаровиробників забезпечить зростання соціального розвитку сільської місцевості з урахуванням сучасних тенденцій.

Список літератури

1. Юшкевич О. О. Сталий розвиток сільськогосподарських підприємств: екологічний аспект / О. О. Юшкевич // Экономика Крыма. – 2011. – № 2. – С. 1–14.
2. Програма дій “Порядок денний на XXI століття” пер. з англ. : ВГО “Україна”. Порядок денний на 21 століття.— К. : Інтелсфера, 2000.— 360 с.
3. Проблеми сталого розвитку України. – К. : БМТ, 2001. – 423 с.
4. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Agriculture_statistics_at_regional_Livestock_and_crops
5. Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 249 с.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uga-port.org.ua/novosti/zarubezhnye/evrosoyuz-urozhainost-zernovykh-kultur-mozhet-byt-vyshe-srednei>
7. Левицька С. О. Організація обліку господарської діяльності підприємства // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 174–177.

Рассмотрены теоретические вопросы, касающиеся определения понятия устойчивого развития сельскохозяйственных производителей, его составляющие и показатели. Определены и исследованы основные составляющие устойчивого развития сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Устойчивое развитие, социальное развитие, окружающая среда, механизм устойчивого развития, развитие сельских территорий.

This article deals with theoretical questions on the definition of sustainable development of agricultural producers, its components and indicators. Identified and examined key components of sustainable development of agricultural producers.

Sustainable development, social development, environmental sustainability mechanism, the development of rural areas.